

POSTANOWIENIE Z DNIA 9 CZERWCA 2000 r.

(WZP 1/2000)

Z unormowania art. 46 § 1 zd. 2 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. Prawo o ustroju sądów wojskowych (Dz. U. Nr 117, poz. 753 ze zm.), w myśl którego asesor sądu wojskowego, któremu powierzono pełnienie czynności sędziowskich, „ może przewodniczyć na rozprawie głównej lub na posiedzeniach tylko wówczas, gdy ustawa przewiduje rozpoznawanie sprawy w składzie jednego sędziego i dwóch ławników ”, nie wynika, iż nie może on w pierwszej instancji orzekać w sprawach o wykroczenia, które sąd wojskowy rozpoznaje jednoosobowo (art. 681 § 1 k.p.k.) i w których – w związku z tym – sędzia ma prawa i obowiązki przewodniczącego (art. 678 k.p.k. w zw. z art. 476 § 1 k.p.k.). Powołane unormowanie zawiera w sobie wprawdzie zakaz przewodniczenia przez asesora innym niż wymieniony składom sądu wojskowego, ale chodzi w nim wyłącznie o składy kolegialne. Unormowanie to nie odnosi się zatem w ogóle do sytuacji, w których sąd wojskowy orzeka jednoosobowo.

Przewodniczący : Prezes SN gen. dyw. Janusz Godyń

Sędziowie SN : płk E. Matwijów (sprawozdawca), płk Z. Stefaniak

Przedstawiciel Naczelnej Prokuratury Wojskowej : ppłk J. Żak

Sąd Najwyższy w sprawie Dariusza M., obwinionego o popełnienie wykroczenia określonego w art. 87 § 1 k.w., po rozpoznaniu przekazanego na podstawie art. 441 § 1 k.p.k. przez Wojskowy Sąd Okręgowy w P. postanowieniem z dnia 11 kwietnia 2000 r., zagadnienia prawnego wymagającego zasadniczej wykładni ustawy : „ Czy przed sądami wojskowymi asesor może przewodniczyć na rozprawie lub na posiedzeniach w sprawach, gdy ustawa przewiduje rozpoznanie tego rodzaju spraw w składzie jednoosobowym ? ”

p o s t a n o w i ł

o d m ó w i ć p o d j ę c i a u c h w a ł y.

U z a s a d n i e n i e

Przedstawione Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne wyłoniło się na tle następującej sytuacji faktycznej :

Wojskowy Sąd Garnizonowy w W. postanowieniem z dnia 1 marca 2000 r., w trybie art. 345 § 1 k.p.k., przekazał Wojskowej Prokuraturze Garnizonowej w Z. sprawę Dariusza M., obwinionego o popełnienie czynu określonego w art. 87 § 1 k.w., celem uzupełnienia postępowania przygotowawczego.

Na to postanowienie zażalenie wniósł Prokurator Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Z. zarzucając :

- obrazę przepisu postępowania, która miała wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie art. 345 § 1 k.p.k. oraz
- obrazę art. 46 § 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. Prawo o ustroju sądów wojskowych (Dz. U. nr 117, poz. 753 ze zm.) polegającą na tym, że orzeczenie o przekazaniu sprawy prokuratorowi do uzupełnienia postępowania przygotowawczego wydane zostało przez nienależycie obsadzony sąd, bowiem sprawę rozpoznawał jednoosobowo asesor sądu wojskowego, gdy tymczasem ustawa wyklucza możliwość orzekania jednoosobowo przez asesora bez udziału ławników.

Postanowieniem z dnia 11 kwietnia 2000 r. wydanym na posiedzeniu Wojskowy Sąd Okręgowy w P. odroczył rozpoznanie sprawy i na podstawie art. 441 § 1 k.p.k. przekazał Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia wymienione na wstępie zagadnienie prawne.

W uzasadnieniu „ pytania prawnego ” Wojskowy Sąd Okręgowy w P. stwierdził, że przy rozpoznaniu zarzutu nienależytej obsady sądu wyłoniły się wątpliwości interpretacyjne dotyczące relacji zachodzącej między treścią art. 46 § 1 zdanie drugie powołanej wyżej ustawy, a przepisami art. 681 § 1 k.p.k. i art. 30 § 1 k.p.k. Na tle stosowania bowiem tych przepisów wyłania się zdaniem Wojskowego Sądu Okręgowego wątpliwość, czy w sprawach o wykroczenia rozpoznawanych w oparciu o przepisy rozdziału 75 k.p.k. i na posiedzeniach w tego rodzaju sprawach może przewodniczyć asesor sądu wojskowego, skoro stosownie do treści art. 46 § 1 zdanie drugie wspomnianej ustawy „ asesor może przewodniczyć na rozprawie głównej lub posiedzeniu tylko wówczas, gdy ustawa przewiduje rozpoznanie sprawy w składzie jednego sędziego i dwóch ławników ”, a z treści art. 681 § 1 k.p.k. wynika, że „ w sprawach o wykroczenia sąd wojskowy w pierwszej instancji orzeka zawsze jednoosobowo, zaś z treści art. 30 § 1 k.p.k., że sąd rejonowy (garnizonowy) na posiedzeniach orzeka jednoosobowo.

Prokurator Naczelnej Prokuratury Wojskowej w pisemnym wniosku z dnia 12 maja 2000 r. wniósł o odmowę podjęcia uchwały.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje :

Orzecznictwo Sądu Najwyższego i doktryna zgodnie przyjmują, że skuteczne wystąpienie z pytaniem prawnym w trybie art. 441 § 1 k.p.k. jest możliwe jedynie wtedy, gdy ujawnia się zagadnienie o charakterze prawnym nastroczające trudności interpretacyjne umożliwiające rozbieżną wykładnię z uwagi na wadliwą bądź niejasną redakcję, niejasne sformułowanie (por. m.in. postanowienie SN z dnia 16 czerwca 1993 r., I KZP 14/93, Wok. 1993, z. 11, s. 9 – 10 oraz postanowienie SN z dnia 24 września 1997 r., I KZP 13/97, OSNKW 1997, z. 11 – 12, poz. 100). Nie wymagają natomiast zasadniczej wykładni przepisy jasno sformułowane (por. postanowienia SN : z dnia 7 sierpnia 1982 r., VI KZP 16/82 OSNPG 1982, z. 10, poz. 139; z dnia 24 marca 1996 r., I KZP 1/96, OSN „ Prokuratura i Prawo ” 1996 r., z. 6 poz. 10), a także

wątpliwości jakie żywią sędziowie zasiadający w składzie sądu odwoławczego. Tylko usunięcie obiektywnie zachodzących wątpliwości wymaga takiej wykładni (vide : uchwała z dnia 12 marca 1996 r., I KZP 2/96, OSNKW 1996, z. 3 – 4, poz. 16).

Postawione przez Wojskowy Sąd Okręgowy pytanie dotyczy norm, których wzajemna relacja nie budzi wątpliwości interpretacyjnych.

Status asesora sądu wojskowego normują przepisy ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. Prawo o ustroju sądów wojskowych (zwanej dalej u.s.w.) w rozdziale VI (Dz. U. Nr 117, poz. 753 ze zm.). Z przepisów tych wynika w szczególności, że Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej może powierzyć asesorowi pełnienie czynności sędziowskich w wojskowym sądzie garnizonowym oraz w wojskowym sądzie okręgowym jako odwoławczym (art. 45 u.s.w), a także, że do asesora, któremu powierzono pełnienie czynności sędziowskich stosuje się przepisy dotyczące sędziów (art. 46 § 1 u.s.w.). W myśl art. 46 § 1 zdanie drugie u.s.w. asesor może przewodniczyć na rozprawie głównej lub na posiedzeniach tylko wówczas, gdy ustawa przewiduje rozpoznawanie sprawy w składzie jednego sędziego i dwóch ławników.

Na podstawie art. 681 § 1 k.p.k. w sprawach o wykroczenia podlegających orzecznictwu sądów wojskowych, sąd pierwszej instancji orzeka zawsze jednoosobowo poza przypadkiem określonym w art. 682 k.p.k. W sprawach tych zgodnie z art. 678 k.p.k. stosuje się przepisy o postępowaniu uproszczonym z wyjątkiem art. 469 – 471 oraz art. 483 k.p.k. W myśl tych przepisów jeżeli sąd rozpoznaje sprawę jednoosobowo, sędzia ma prawa i obowiązki przewodniczącego (art. 476 § 2 k.p.k.).

Z powołanych przepisów ustawy o ustroju sądów wojskowych i przepisów kodeksu postępowania karnego, wbrew podnoszonym przez Wojskowy Sąd Okręgowy w P. wątpliwościom, wcale nie wynika zakaz

przewodniczenia przez asesora sądu wojskowego, któremu powierzono pełnienie czynności sędziowskich, gdy sąd orzeka jednoosobowo.

W art. 46 § 1 zdanie drugie u.s.w. zostały określone uprawnienia asesora w tych wypadkach, gdy orzeka on w kolegialnym składzie wojskowego sądu garnizonowego lub wojskowego sądu okręgowego jako odwoławczego. Przepis ten statuuje zasadę, że tylko w sprawach rozpoznawanych w składzie jednego sędziego i dwóch ławników asesor może przewodniczyć na rozprawie lub posiedzeniu. W konsekwencji takiego jednoznacznego ustawowego unormowania, asesor w innych kolegialnych składach orzekających (np. w składzie, o którym mowa w art. 28 § 2 k.p.k.) przewodniczyć nie może.

Zawarte w art. 46 § 1 zdanie drugie u.s.w. sformułowanie „ może przewodniczyć ... tylko wówczas, gdy ustawa przewiduje rozpoznawanie sprawy w składzie jednego sędziego i dwóch ławników ” nie może być interpretowane w oderwaniu od pozostałych przepisów tej ustawy, a także obowiązujących przepisów procedury karnej. Zgodnie z wykładnią językową nie oznacza ono nic więcej ponad to do czego w języku powszechnie używanym określenia tego stosuje się, a więc na określenie czynności polegającej na kierowaniu przebiegiem obrad, zebrania, posiedzenia. A zatem również zgodnie z wykładnią językową, która nie stwarza więcej niż jednej interpretacji, asesor tylko w takim składzie kolegialnym, o którym mowa w tym przepisie, może nim kierować, czyli przewodniczyć. Przytoczony wyżej przepis wcale nie wyklucza możliwości jednoosobowego orzekania przez asesora w postępowaniu w sprawach o wykroczenia, bowiem w ogóle nie odnosi się on do tych sytuacji, w których sąd orzeka jednoosobowo.

Zauważyć należy, iż stanowiąc w art. 678 k.p.k., że w sprawach o wykroczenia stosuje się przepisy o postępowaniu uproszczonym ustawodawca określił jednocześnie w sposób precyzyjny, które przepisy tego postępowania

(art. 469 – 471, 483 k.p.k.) nie mają zastosowania do wykroczeń. Wśród tych wyłączeń brak jest przepisu art. 476 k.p.k., z treści którego jednoznacznie wynika, że w sprawach o wykroczenia sąd rozpoznaje sprawę jednoosobowo i że w takiej sytuacji sędzia ma prawa i obowiązki przewodniczącego.

W świetle powyższych rozważań i przy uwzględnieniu treści art. 46 § 1 zdanie pierwsze u.s.w. nie da się w sposób racjonalny uzasadnić zakazu orzekania przez asesora jednoosobowo w sprawach o wykroczenia i powierzenia mu praw i obowiązków przewodniczącego w rozumieniu art. 476 § 2 k.p.k. Tylko jednoznaczne unormowanie przez ustawę, że asesor nie może przewodniczyć w sprawach, gdy ustawa przewiduje ich rozpoznanie przez sąd jednoosobowo, stanowiłoby podstawę do twierdzenia, że sąd był nienależycie obsadzony. Gdyby ustawodawca chciał ograniczyć uprawnienia asesora, to postąpiłby tak, jak uczynił to w art. 46 § 3 u.s.w.

Uwzględniając powyższe i odnosząc się do sytuacji przedstawionej w pytaniu trzeba stwierdzić, że asesor sądu wojskowego może przewodniczyć na rozprawie lub posiedzeniu również wtedy, gdy ustawa przewiduje rozpoznanie sprawy przez sąd jednoosobowo, a więc także w sprawach o wykroczenia i wówczas przysługują mu prawa i obowiązki przewodniczącego. Odmienna interpretacja przepisów ustawy o ustroju sądów wojskowych oraz przepisów kodeksu postępowania karnego w tym zakresie, które to przepisy poza ograniczeniami wynikającymi z treści art. 46 § 1 zdanie drugie i § 3 nie wprowadzają dalszych ograniczeń uprawnień asesora doprowadziłaby do absurdalnej sytuacji, w której asesor sądu wojskowego mógłby orzekać i przewodniczyć w sprawach o skomplikowanym charakterze zarówno pod względem faktycznym, jak i prawnym, dla których to spraw ustawodawca przewiduje kolegialny skład orzekający, a zostałby pozbawiony możliwości orzekania w sprawach o wykroczenia, które są czynami o mniejszym stopniu szkodliwości społecznej niż przestępstwa i dla osądzenia których przewidziano sąd jednoosobowy.

Mając na względzie to, że zawarte w postawionym pytaniu wątpliwości dają się rozstrzygnąć na gruncie obowiązujących przepisów ustawy o ustroju sądów wojskowych i kodeksu postępowania karnego i w istocie nie stanowią „zagadnienia prawnego” w rozumieniu art. 441 § 1 k.p.k., należało odmówić podjęcia uchwały.